

Megjelenik reggeli és esti kiadásban, tehát mindennap a délutáni órákban.

Előfizetési díj:

Egész évre 12 ft, félévre 6 ft, évnegyedre 3 ft o. é.

Szerkesztői szállás: belső-tordautóca 122. sz.
Kiadó-hivatal: A tanácsház mellett, az emelet hátsó részében.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr. 2-ször 6 kr. 3-szor 5 kr. s egyszen beiktatás után 30 kr. bélyegdíj. — Hirdetéseket felvételnek: Helyben: a kiadó-hivatalban és Demjén László könyvkereskedésében. Pesten: Zeisler M. (király-utca 60. sz.) Bécsben: Haasenstein és Vogler-nél (Neuer-Markt 11. sz.) Oppellik Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) Rudolf Mosse. off. Zeitungs-Agent

Nyitási cikke:

sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez címzendők. — Előfizetéseket s hirdetési díjak a vidékről a szerkesztőséghez, helyben a kiadó-hivatalhoz küldendők be.

Lapunk n. t. olvasóihoz.

A „KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY“ mint rendes napilap jelenik meg július 1-től. Előfizetési feltételek mindennapos postai szétküldéssel: félévre 6 ft, évnegyedre 3 ft o. é.

Schweicz, 1871. május 27.

Tisztelt szerkesztő ur! Valamint minden mozgalmat, mely népnevelésünk érdekében történik, úgy azt is örömmel olvastam, hogy Marosszéki iskolatáncsa elfogadta a főtanfelügyelőnek azon javaslatát, mely szerint 5 felsőbb népiskola állíttatnék fel. Öhajtandó volna, hogy ez üdvös terv ne csak a papírosan maradjon, hanem kivitelre is találjon. Mert az alsóbb népiskolák a gyermeket bevezetik ugyan hol jól, hol rosszul az ismeretek első elemeibe, de a tapasztalás azt tanúsítja, hogy mint felnőtt férfi vagy nő azt csak igen ritka tudja használni; pedig a népnevelésnek oda kell munkálni, hogy kiszabadítsa lehetőleg minden embert az alól a gyámság alól, melyben azok szenvednek, kik nem részesülve a népnevelés jótéteményeiben, nem tudnak magokon segíteni.

Schweicz e tekintetben mintául állhat előttünk, mennyiben csaknem minden Kanton gondoskodott, hogy a felsőbb népiskoláknak mintegy hálózata fogja be a Kantont. Thurgau Kantonnak mintegy 90,000 lakosa van és van 23 felső népiskolája, s ezek úgy vannak berendezve, hogy nem nevezhetünk meg községet, melynek gyermekei a nagy távolság miatt a szülői házból ne gyakorolhatnák a felső népiskolát. A törvény minden embert kötelez, hogy gyermekét az alsóbb népiskolába járassa 6 évig, de nem a felsőbe; hanem azért a felsőbb népiskolák is telve vannak, s igen sok helyt egy tanító nem képes köteleességének eleget tenni a gyermekek túlszáma miatt, hanem segédre van szüksége.

A ki a felsőbb népiskolába akar lépni, szükséges, hogy az alsóbb népiskolát végezte legyen, hogy ott a tanultakat minden fennakadás nélkül tovább folytathassa, gyarapíthassa és innen az életbe, hivatása körébe, vagy pedig egy magasabb intézetbe léphessen.

Az oktatás ideje három évre terjed, de úgy, hogy minden évi folyam egy bevégzett egészet képezzen. A tanítványok csaknem azok, miket a württembergi két tanító s real iskolákban adnak elő. Csak az nagyon csodálni való, hogy amár a törvény a fősúlyt a földmivelésre fekteti, még is az iskolákban nem fordítatik akkora gond a természettudományokra, mint a württembergiekben, úgy hogy elmondhatjuk, miszerint az iskoláknak nagy része csak igen csekély természettani eszközökkel rendelkezik. A tanítványok a felsőbb népiskolákban a következők:

Vallás. Bibliai történetek, melyekben semmi vonatkozás nincsen a különböző vallásfelekezetek alapelveire, csupán az erkölcsi tanúságra fektetik a fősúlyt, — a csodák és minden a gyermek előtt érthetetlen dolog el van hagyva. Németnyelv tan, mely össze van kötve írásbeli gyakorlatokkal. A tanító legelső kötelességének tartja egy feladatot adni fel kidolgozás végett, mit tetszése szerint választhat. A tavaszi közvizsgákon jelen levén, tapasztaltam, hogy a gyermekek nagy része az értelmes, szabatos irány mellett, a nyelvtani szabályokat is jól érti s alkalmazza. Franczia nyelv, melynek tanulása alól az iskolai előjáráság különös körülmények közt egyeseket felmenthet, hanem a mely iskolákban megfordultam, ez az eset nem fordult elő. Számítan. A schweiczi nép tulnépessége miatt nagyrészt az iparra és kereskedelemre van utalva, azért leginkább megkívánja, hogy gyermeke a számítás tudományában otthon legyen. Ez össze van kötve könyvtellel is. Mértan, gyakorlatokkal összekötve. Földrajz és történelem, s egyszersmind a jelenlegi szövetségi alkotmány magyarázata. Természettan csak az első évben, a második és harmadik évben természettan és a vegytannak elemei.

Írás és rajz. A schweiczi tanító szégyenlené, ha tanítványai szépen nem tudnának írni, azért büszkén is mutatja meg a próbairásokat az iskolát meglátogatóknak. A rajzban a gyakorlati életre támaszkodva, inkább házakat, gazdasági eszközöket, s több a műparhoz tartozókat rajzoltatnak le. Ezekhez jó még a tornaszat, mely a gyermek testi erejét fejti ki.

A mi a tanítók munkásságát, képzettségét illeti, a legkedvezőbbben nyilatkozhatunk. A tanítók versenyeznek egymással a tanításban, s az állam nem kiméli a költséget azok kiképzésére. A schweiczi polgár megkívánja tanítójától, hogy gyermekét jól tanítsa, de tudja azt is, hogy ha a tanító csekély fizetés mellett nagyrészt csak az ég áldására van utasítva, mint Erdélyben a legtöbb községben, akkor nem állhat utána a tanításnak, s gyermekének értelme hiányt szenved a fejlődésben, azért jó fizetést ad.

A leánygyermek száma, kik a felsőbb népiskolákba járnak, évről évre szaporodik. Az iskolabarátok törekvése Zürich és Thurgau Kantonokban e kettőben

összpontosul: először, hogy a felsőbb népiskolákat a nép gyermekei mentől számosabban látogassák; másodszor, hogy a leányoknak értelmi kiképzetése az intézetekben mentől általánosabb legyen és a „célznak mentől jobban megfeleljen. Belátták itt azt, hogy a privátintézetekben sok körülmeny oda munkál, hogy a leányok értelmi fejlődése nem történhetik kellő mértékben. Már pedig a leánygyermek jobban való kiképzetését az idő napról napra mind inkább megköveteli, s a női munkásságnak köre napról napra mind szélesre terjed, miután a kereskedelem, műipar, s más téren mind több kilátás nyílik magoknak önálló életmódot teremteni. Hogy tehát az ahoz megkívántató ismereteket megszerzhessék, szükséges, hogy értelmi tehetségüket derék iskoláztatás által kifejtsék, ez pedig csak a jól berendezett felsőbb népiskolák által történhetik.

A felsőbb népiskolákkal továbbá képző iskolák is vannak összekötve. Ezekben a 16—20 éves ifjak vesznek részt, kik már a népiskolákból kiléptek. Senki sincs köteleztetve azokat látogatni, az illeték szabad akaratára van ez bízva; de a kik egyszer beiratultak magokat, köteleztetve vannak egy féléven át pontosan eljárni. Egy tanító sem kénytelen itt a tanításban résztvenni, hanem a kik vállalkoznak, bizonyos díjban részesülnek. A tanítás 2—5 órán át történik hetenként. A tanórák úgy vannak beosztva, hogy ez által a napi munkában a tanulók ne akadályoztassanak; például vasárnap a délutáni isteni tisztelet elvégezte utánra, hétköznap az esti órákra vannak azok kitéve.

A tanítványok ezek: Levelek írása; a foglalkozásuk körébe vágó feladatoknak kidolgozása; könyvtel; gyakorlati számítás és rajz. A földmivesek fia, ifjú emberek, sőt még felszabadult legények is iratják be magokat és rövid idő alatt nagy előmenetelt tesznek, mert tudják, hogy miért ülnek az iskola padjaira.

Ezekből láthatni, mily nagy fontosságúak a felsőbb népiskolák. Vajha a schweiczihoz hasonló lelkesedéssel karolnák fel hazánkban is ez ügyet, mily nagyot nyerne vele a közügy!

Benedek Áron.

A „Hon“ látnoki szózatáról.

(KNG.) Franciaország, legutóbb Páris borzasztó sorsa rettentően nagyszerű tanulság lehet mindazokra, kik a pártgyűlölet folytonos szításának végső és végzetes következményeit kiszámítani, belátni vagy nem bírják, vagy nem akarják; de tanulság azokra nézve is, kik magasatos idealokért rajongva, vajmi kevés gondot fordítanak a gyakorlati becs és kivethőség meglátására, hanem az eszményileg főségesnek diessugaraiban gyönyörködve, majd azokról elvakítva későn, nagyon későn veszik észre, mily gyümölcsököt terem az elő nem készített talajba elvetett szép eszmék magva: hogyan válnak a szabadsáért rajongókból minden nemes emberi érzelemből kivetkőzött fenevadak, kik elején ajkukon hordják polgártársai, városok jólétét, s utóvégre nemzetüknek, hazájuknak válnak istentelen ostromaivá, s ők adják meg a közös anya kebelének a haláldöfést, kik egykor oltalmára vélték kardot emelni.

Rettenetes példa! Idegen, kérihetetlen ellenség megfosztja harci dicsőségétől az országot, fiainak virágát learatja, népét évtizedekre anyagilag kiszivattyuzza, megalázza, nyomorulttá teszi és ennek a levert, kiszákmányolt, megalázott nemzetnek kebelében, szívében támadnak saját csontjából és húsból való fiai, kik az anyamézt begyógyításra váró sebeibe mérget öntenek; kik azt is összerombolják, mit a bősé ellenség is megkimélt; kik tüzzel vassal sietnek megkészteteni amakárokat, azon óriás összeget, mely Franciaország anyagi jólétét agyonnyomta, s Páris elpusztulása nélkül is alig nyújt vala reményt az egyhamar talpraállásra; kik Páris elpusztítása által legalább is évtizedekre lökték vissza a nemzet megerősödhetésének, fellábadásának művét s így teljes mértékben kiérdemlék a jelen- és utókor átkát, a kérihetetlenül sújtó igazság legsúlyosabb karját.

Az emberi legutálatosabb szenvedélyek e borzadalmas műve előtt megállva s elgondolva azt, mily állapotra juttatá ez a nagy nemzetet, a világ csodált fővárosát — méltán kérde arany tollú írónk Jókai Mór:

„mire viradnak még a többi országok?”

Látnoki hangon tesz ő saját belügyeink és a francziáké közt összehasonlítást. Minket — úgy mond — a „nemzetiségi kérdés“ állít szemben oly mereven egymással, mint amott a republikánus és bonapartista, az orleanista és legitimista pártok állanak.

Van némi igazság Jókai azon állításában, hogy nálunk igen merev állást foglalnak el a nemzetiségek egymással szemben, a mennyiben túlzó töredékeik oktanul gyűlöletet prédikálnak a magyar,

mint államalkotó politikai nemzet ellen. Hanem mi itt Királyhágón innen mit sem tudunk az „erdélyi nagyfejedelem“ pártjáról; de tudjuk azt, hogy van néhány szájás román hazafi, — kik azonban már kezdik veszíteni hitelüket saját tűzhelyök körül is, s kiktől a mérsékelt román intelligencia napról-napra jobban elfordul — ezek hitgetik a korlátozottabb értelműket „erdélyi autonómiával“ bár szereplésük idején oda dobták volt hol jutalomért, hol jutalom nélkül szőrvéstől bőrvéstől, még a Reichsrath és a n-szebeni skuptsina küszöbéhez is. Ez a párt a bukkuresti vörösökben találta főtámaszát, nála csak első lépéső levén az „erdélyi autonómia“ a nagyromán birodalomba. Mióta Bratianó álarczát leránták az események, a mi tulzóink is összezsugorodtak számban és tekintélyben. Azonban ennek dacára távol legyen tőlünk a nemzetiségi kérdés bajait csekélyleni, habár le is ütünk belőle néhány százalékat a költői felfogás rovására ép a helyzet constatalása szempontjából. Még is azt kérdezzük Jókaitól:

A nemzetiségi kérdés függőben léte által okozott szakadást úgy tesszük-e keskenyebbé, ha azt állítjuk, hogy nálunk is abból áll minden párt bölcsesége, hogy „kormányozni csak a többi pártok tökéletes elnyomásával tud.“ Ebből a nagyobb rész jelenleg a deák-pártnak van szánya, de jut belőle a balközépnek is; mert hisz ismét Jókai mondja: „az eltérő nézeteket egy közös eszmében, a közös haza és közös szabadság magas eszméjében egyesíteni egyik se tudja.“

Elismerjük mi, hogy a kormányzó deákpárt több „gyakorlott képességet“ is egyesíthetne s találna egyesítendőket Ő Felsőge loyális ellenzéke sorai közt is nagy számmal, de hát ki állta ennek útját, évek óta? Nemde azon indokoltan türelmetlenség, mely pártok alá veti saját tagjait, ha a politikai belpoklosoknak híresztelt „közös-ügyesek“ felé csak közeledni is memének. Tehát nem a kormányzó párt seper le maga körül mindent, hanem az eszményihez, de ezidőt még kivi-hellenhez ragaszkodás seper vissza mindent saját eddigelé meddő kebelébe. Ezért csakugyan keblünk hurjain játszik Jókai, midőn így kiált fel: „Van-e valami örvendetes saját pártállásainkban?”

Nincs, bizonynyal nincs!

A „Hon“ látnoka azt mondja, hogy a deák-párti kormány olyan táborát nevel, a melynek minden érdeme az „ellent-nemmondás;“ erre csak annyit kellene felelnünk: amott tulnan pedig olyan serget tartanak össze, melynek kiváló, egyedüli ékesége a mindenben „ellenmondás.“ Hanem ne játszunk a szavakkal.

Azoknak, kik „a hazának tudnának is, akar-nának is szolgálni“ már régen számot kell vala vetni a helyzettel, a viszonyok kérihetetlen hatalmával. Ha ezt megtették volna akkor, midőn belátták, hogy kivihető jobbat (a dualismust) javasolni sem tudnak, akkor, eddigelé sokat, nagyon sokat szolgálhattak volna a haza „közös“ ügyének nemcsak e beismerés által, de azóta félig Rómát fel is építhették volna. Hanem ám jobban tetszett az „absolutisticus él“-re állítani az egyedül létesíthetőt, s azóta „közösügyes“ elnevezés alatt szorni reá a gyűlölet, gyanúsítás röppentyűit.

Csoda-e, ha ezek gyujtottak? Csoda-e, ha azok, kik ellen irányoztattak, némileg elhúzódtak, a hajítók felé nem közeledhettek?!

Nem kell nekünk okulás végett a Szajna mellé vándorolni, nem kelle 1870—71-re várnunk. A mi hazánk története eleget beszél a pártoskodás tulhajtásának siralmas következményeiről; ez vezetett el Mohácshoz, s ez vitt más számai alá; ez vezetett Világoshoz s beledobhat a sötét... be is. Okulhatunk mi a magunk kárán, a magunk bottlásán, s ha már idegenekhez kellene példáért menni, közelebb érnők északon.

A mi elleneink is számosak, mint lengyel szomszédainké valának; hatalmasak künn, de azok benn is, mert erőskövé teszi őket az, hogy helyet adunk magunk közt a gyengék határtalan dicsvágyának, a vak pártgyűlöletnek, a nemzetiségi ellenszenvnek, a nemzeti túlzott büszkeségnek s a feledni semmi áron sem akarásnak; ezek a mi „commune“-jeink, melyeket ki kellene körünkől tiltani, elűzni, s pártkülönbség nélkül oda kellene hogy írjuk ajtónk fölé:

Magyarországon „minden pártnak van egy nagy és folytonos kötelessége, arra oktatni a maga hiveit, hogy „a nagy világon e kívül nincsen számmodra hely, áldjon, vagy verjen sors keze, itt él-ned halnod kell.“

Egyetértünk Jókaival abban, hogy valóban erre kellene minden pártnak hiveit oktatni;

akkor mindazok, kik politikai ellenfeleiket oktanul gyanúsítják, sőt sok helyütt gyűlölik, — mindazok, kik e hazán kívüli alapokra terelik tulzásaik épületét — reájönnének, meggyőződnenek arról, hogy minket csak a hazaszeretet érzelme, az egymás iránti türelem, a nemzeti haladás jobb eszközeinek szenvedélytelen megválasztása, a maga idején alkalmazása óvhat meg a bukástól, mely a nagyokat is eléri saját hibáik miatt és nem az egymásra való fenekedés, egymásnak akár felekezeti, akár politikai hitvallás szempontjából való gyűlöletessé tétele. Ezek osztják meg szellemi, anyagi erőinket, ezek zsibbasztják el karjainkat, agyunkat, s nemhogy megedzenék tagjainkat a kitarító munkára, a jövő küzdelemre, hanem elpuhítanak, viasz-szá tesznek mások számára, kik azután minket, egymással kárhozatos módon versengőket tetszés szerinti formába gyurhatnak, hajthatnak, megtagadtatván velünk évezredes nemzeti politikánkat.

A „Kol. Közl.“ eredeti távsürgönye.

Feladatott Pesten máj. 31. 11 óra — p. délelőtt. Érkezett Kolozsvárra máj. 31. 1 ó. 50 p. délután.

Versailles. Thiersnek május 29-ki rendelete megparancsolja Páris lefegyverzését; felosztatja a szajna-megyei nemzetőrséget. Mac-Mahon kiáltványban tudósítja a lakosságot a fölkelés teljes elnyomásáról.

Legujabb táviratok.

Versailles, máj. 29. Tegnap este 3000 fogoly érkezett ide. — Párisi levelek erősítik, hogy az utóbbi felkelő csapatok Belleville mögött és a Père la Chaiseben megsemmisítettek. A lefegyverzés minden nehézség nélkül ment végbe; a lakosság örülni látszik, hogy a commune igájától megszabadult. A föblelőtt kezesek közt volt Darbois párisi érsek is, több pappal együtt, továbbá 35 esendő és Jecker bankár. Gaillard a párisi torlaszkészítő fogságából menekülni akarván, az utcán lövettetett. Hir szerint Rigault, Cournot, Courbet, Billioray, Vermorel és Dombrowski agyonlövettek. A kapukon ki-s bemenni senkinek sem szabad. Ravvier és Eudes tábornok tegnap vasra verve hozattak ide. Thiers tegnap be-rándulván, a Trocaderón a lakosság nagy lelkesedéssel fogadta s kísérete a Champs Elysées-n végig.

Madrid, máj. 29. A carlista mozgalom aggasztó mérvet ölt, főleg a Pyrenék táján; Don Carlos Bayonne-ban van. A carlistákkal a republikánusok is szöveteznek a király ellen.

Párisból.

A sorkatonaság csaknem egész Párist megszállva tartja — távirja a D. News párisi levelezője 26-áról — még pedig aránylag csekély veszteséggel, míg a felkelők részéről roppant nagy a halottak száma, kik többnyire mint foglyok lövettek agyon. — Nagyban divik jelenleg Párisban a denunciació s ha egyszer valaki a commune barátjának van bemondvá, nem sok reményt táplálhat életéhez.

A katonaság nem kegyelmez senkinek, akit kezében fegyverrel eltalál. Nehány száz felkelő a Madelaine egyházba szorult s a versaillesiak rajtok törvén szuronyra hányták mindnyájukat úgy, hogy egyetlen sem menekülhetett el. — A foglyok összekötözve s kegyetlenül kard-lapozva seregéstől érkeznek Versaillesba, köztük igen sok nő is, kiket részint fegyverrel, részint petroleumos kannákkal fogtak el. Párisban az utcákon s a házakban annyi a holttest minden felé, hogy ragály kitörésétől tartanak.

A tűz, hála a beállott esőzésnek, megszűnt, miután felszámitthaftan kárt okozott volna. A Louvre múkinsei mentve ugyan, de könyvtára teljesen elégett; az igazságügyi palota romban hever, de a vele kapcsolathall álló csodaművi sz. Kápolna épen áll, noha a hir már ezt is tönkre jutottnak mondá. A városház, a Palais Royale nincsenek többé. Színház három égett le: a sz. Márton kapunál fekvő, az Odeon és a Chatelet. — A zá-logház szintén a lángok martaléka lett.

A Pantheon hihetőleg még megmenthető. A franczia bank épülete érintetlenül maradt. A Concorde tériszökőket romban hever, valamint Lille város szobra is. — A híres nagy könyv meg van mentve, minden más értékes papirokkal együtt, melyek a pénzügyvársági palotában őriztettek.

Jules Simon tervét a nemzetgyűlés illető bizottságának többsége annyiban nem helyesli, a mennyiben a miniszter a helyreállítandó Vendome oszlop tetejébe Franciaország szobrát akarja állítani, míg a bizottság a „kis kaplár“ ismert alakját szándékozik visszahelyezni. Némek katonai forrásból kelt sürgönyök azt mondják, hogy a párisi érsek s a többi kezesek még mindig nem találtattak meg. Attól tartanak, hogy e szerencsét-

